

Світлана Романюк

слухач магістерської програми,

Науковий керівник: к.е.н., доцент Белова І. М.

Тернопільський національний економічний університет

ВИТРАТИ ЯК БАЗОВА СКЛАДОВА УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ

На сьогоднішній день тенденції сучасного економічного розвитку, що супроводжуються інтернаціоналізацією виробничих відносин та посиленням конкурентного протистояння за ринки збуту продукції, висувають перед вітчизняними менеджерами проблему пошуку та розробки прогресивних методів управління діяльністю господарюючих суб'єктів.

Відповідно до IFRS [1] витрати – зменшення економічних вигод протягом звітного періоду, що відбувається у формі відтоку або виснаження активів, або збільшення суми зобов'язань і резервів, що виражається в зменшенні капіталу, не пов'язаного з його розподілом між власниками. Згідно з GAAP [2] витратами є фактичні або передбачувані відтоки грошових коштів чи їх еквівалентів, які виникли або виникнуть в результаті основної діяльності компанії.

У національному положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 1 НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» термін «витрати» подано в розумінні: «Зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучень або розподілення власниками)» [3].

Згідно з Положенням стандартом бухгалтерського обліку П(С)БО 16 «Витрати» [4] «Витратами звітного періоду визнаються або зменшення активів, або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу підприємства (за винятком капіталу внаслідок його вилучення або розподілу власниками), за умови, що ці витрати будуть достовірно оцінені».

Аналізуючи ці визначення необхідно зазначити, що у НП(С)БО 1 йдеться про «зменшення економічних вигод», тоді як у П(С)БО 16 – про «зменшення активів або збільшення зобов'язань».

Відповідно до Методичних рекомендацій з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств собівартість продукції – це витрати підприємства, пов'язані з виробництвом продукції, виконанням робіт та наданням послуг [5].

Поняття «витрати» вченими трактується як в економічному, так і в бухгалтерському розумінні. Економічні витрати розуміються як витрати більш вигідних можливостей, які можливо отримати при інших, ніж уже здійснені, вкладеннях.

Р. Мюллендорф і М. Карренбауер визначають витрати як вартісну оцінку товарів і послуг, витрачених в процесі виробництва та збуту продукції підприємства [6, с. 15].

Німецький вчений Г. Фандель у своїй праці «Теорія виробництва і витрат» зазначає, що витрати (Kosten) – це «затрати факторів виробництва у вартісному вимірі». Згодом цей вчений дав і визначення терміну «затрати». Він розглядає їх як «участь факторів виробництва у виробничому процесі шляхом їх поглинання або часткової віддачі виробничого потенціалу» [7, с. 460].

Н.А. Адамов виділяє наступні завдання обліку витрат на виробництво:

забезпечення адміністрації організації інформацією для прийняття управлінських рішень;
спостереження та контроль за фактичним рівнем витрат у порівнянні їх з нормативами та плановими обсягами в цілях виявлення відхилень та формування економічної стратегії на майбутнє;
розрахунок собівартості виготовленої продукції для оцінки готової продукції та розрахунку фінансових результатів;

виявлення та оцінка фінансових результатів виробничої діяльності структурних підрозділів [8, с. 24-25].

На основі систематизації міжнародного досвіду обліку витрат і калькулювання собівартості продукції В.І. Ткач та М.В. Ткач виокремили чотири можливих підходи до організації управлінського обліку на підприємстві:

управлінський облік повністю виділений з фінансового за допомогою ведення спеціальних рахунків-екранів;

управлінський облік стає автономним по відношенню до системи фінансового обліку;

управлінський облік не ведеться, але облік витрат за носіями для обчислення собівартості продукції, робіт і послуг здійснюється статистично, тобто поза системою бухгалтерського обліку, хоч дані статистичного обліку пов'язуються з даними бухгалтерського обліку;

управлінський облік відсутній, а облік виробничих витрат інтегровано у фінансовий облік [9, с. 29].

В.Б. Івашкевич стверджує, що «місця витрат слід розглядати як сукупність первинних центрів виникнення витрат у сфері виробництва» [10, с. 62].

Для цілей управління витратами під об'єктом обліку витрат виробництва необхідно розуміти здійснені витрати на виробництво, які згруповані за різними ознаками з метою формування показників повної та неповної собівартості та кошторису в умовах бюджетування – тобто структурний підрозділ, технологічний переділ, замовлення для контролю.

Основними чинниками регулювання системи бухгалтерського обліку в кожній країні є економічні умови її розвитку та особливості організації правової системи. Суспільно-економічні умови знаходять й повинні знаходити віддзеркалення в системі бухгалтерського обліку, тому національні стандарти повинні бути адекватні цим умовам. В контексті цього питання слід зазначити, що в Україні проведено роботу з реалізації Програми реформування бухгалтерського обліку відповідно до міжнародних стандартів фінансової звітності, відповідно до якої розроблено та затверджено ряд положень бухгалтерського обліку, зокрема П(С)БО 16 «Витрати» [11].

У зв'язку з активізацією євроінтеграційних процесів в Україні, розвитком міжнародного співробітництва, виходом вітчизняних підприємств на міжнародні ринки капіталу необхідне подальше реформування системи бухгалтерського обліку та впровадження методології поширення інформації з економічних питань згідно з міжнародними стандартами для забезпечення відкритості, прозорості та зіставлення показників фінансової звітності суб'єктів господарювання [12]. На виконання цих завдань Кабінетом Міністрів України схвалено Стратегію застосування міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні, якою передбачено запровадження міжнародних стандартів шляхом їх адаптації до економіко-правового середовища і ринкових відносин в Україні [12].

Отже, незважаючи на значні досягнення у напрямі гармонізації вітчизняної системи бухгалтерського обліку до міжнародних стандартів фінансової звітності, окремі теоретичні та практичні аспекти організації обліку залишаються недостатньо висвітленими. Зокрема, для системи нормативно-правових актів, що регламентують питання організації та методики бухгалтерського обліку, характерна термінологічна неузгодженість між поняттями «витрати» та «затрати». Так, відповідно до П(С)БО 16 «Витрати» під витратами розуміється зменшення активів, або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу підприємства (за винятком зменшення капіталу внаслідок його вилучення або розподілу власниками), за умови, що ці витрати можуть бути достовірно оцінені.

Список використаних джерел

1. Міжнародні стандарти фінансової звітності 2004; за ред. С. Ф. Голова. Ч. 1. К. : Федерація професійних бухгалтерів і аудиторів України, 2005. 1304 с.
2. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку та фінансової звітності : монографія Міністерство фінансів України, Методологічна Рада; Л. Г. Ловінська, В. Г. Швець та ін. : ІМА прес. 2007. 204 с.
3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31 березня 1999 р. № 87. URL: <http://www.mfii.gov.ua>.
4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»: Наказ Міністерства фінансів України від 31.12.99 р. № 318 URL: <http://zakonrada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0027-00&p=1302724046553028>.
5. Про затвердження Методичних рекомендацій з планування, обліку калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств: Наказ міністерства аграрної політики України від 18.05.2001 р.
6. Мюллendorф Р. Производственный учет: Снижение и контроль издержек. Особенности их рациональной структуры. М.: ФБК-ПРЕСС, 1996. 160 с.
7. Фандель Г. Теорія виробництва і витрат. К. : Таксон, 2000. 520 с.
8. Адамов Н.А. Основы управленческого учета. Питер, 2005. 112 с.
9. Ткач В.И. Управленческий учет: международный опыт. М.: Финансы и статистика, 1994. 144 с.
10. Ивашкевич В.Б. Бухгалтерский учет в условиях совершенствования хозяйственного механизма М.: Финансы и статистика, 1982. 175 с.
11. Про затвердження Програми реформування системи бухгалтерського обліку із застосуванням міжнародних стандартів: Постанова Кабінету Міністрів Країни від 28.10.98 р. № 1706 URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1706-98-%D0%BF>.
12. Про схвалення Стратегії застосування міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 24.10.2007 р. № 911-р URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/911-2007-%D1%80>.

Анастасія Росяк

слухачка магістерської програми,

Тернопільський національний економічний університет

ЗНАЧЕННЯ ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ В УПРАВЛІННІ РЕАЛЬНИМИ ІНВЕСТИЦІЯМИ

Поступове проведення економічних реформ та сталий розвиток економіки вимагають значних капітальних інвестицій, які є основою розвитку окремих підприємств, окремих видів економічної діяльності та країни у цілому. Інвестиційна діяльність, пов'язана з реальними (капітальними) інвестиціями, та її ефективність набувають особливого значення для підприємств усіх галузей економіки. Основні засоби – матеріальна основа будь-якої підприємницької діяльності. Без основних засобів сьогодні не може здійснюватися жоден господарський процес, тому порядок обліку основних засобів є важливим методичним питанням. Ефективне використання основних засобів сприяє зростанню вартості бізнесу і доданої вартості, отриманню конкурентних переваг у коротко- та довготерміновому періоді. Діяльність підприємства як суб'єкта ринкових відносин зумовлюється відповідною інвестиційною поведінкою і чинниками-мотиваторами залежно від пріоритетності та значущості впливів зовнішнього і внутрішнього середовища. Для реальних інвесторів в основні засоби характерний певний тип моделі інвестиційної поведінки. Тому визначення пріоритетів в інвестиційній політиці стосовно основних засобів є вагомим і дієвим чинником економічної стратегії суб'єктів господарювання та потребує відповідного обліково-аналітичного забезпечення.

Етап реалізації інвестицій в основні засоби в бухгалтерському обліку відображається як [1, с. 1128]:

1) витрати діяльності (поточний ремонт об'єктів; уцінка (як результат першої переоцінки (уцінки) та результат наступної уцінки в сумі, що перевищує попередню дооцінку); списання частини вартості об'єкту основних засобів у результаті часткової його ліквідації; нарахування амортизації; витрати від втрати корисності тощо); 2) доходи підприємства (у частині доходів від здачі об'єктів в оренду; визнання доходів від безоплатно отриманих активів тощо); 3) капітальні інвестиції (у частині вартості заходів із поліпшення об'єктів (капітальний ремонт, реконструкція, модернізація, добудова, дообладнання, технічне переозброєння); нарахування амортизації об'єктів основних засобів, що використовуються під час виготовлення інших об'єктів капітальних інвестицій); 4) зміна величини елементів власного капіталу (капіталу в дооцінках у частині дооцінки вартості об'єкту та використання суми накопиченої дооцінки на покриття втрат від уцінки; зменшення іншого додаткового капіталу у сумі нарахованої амортизації по безоплатно отриманих активах; збільшення нерозподіленого прибутку на суму накопиченої дооцінки по об'єкту, що вибув, тощо); 5) зменшення вартості об'єкту (у частині втрат від часткової ліквідації об'єкту).

Отже, формування ефективної системи бухгалтерського обліку, зорієнтованої на забезпечення достовірною і повною інформацією керівництва підприємства та інвесторів, потребує переорієнтації облікової політики, методики та організації обліку з урахуванням концепції життєвого циклу реальних інвестицій в основні засоби. У зв'язку із цим аналітичний облік має надавати інформацію в розрізі об'єктів внутрішнього та зовнішнього інвестування для визначення аналітичних показників, що характеризують ефективність освоєння інвестицій.

Оперативність аналізу основних засобів знаходиться у прямій залежності від дії принципу високого динамізму управління. Методичний інструментарій аналізу основних засобів повинен формуватися згідно з необхідністю відстеження постійних змін у зовнішньому середовищі підприємства, конкурентній боротьбі, динаміці економічного потенціалу, мотивації інвесторів та інших чинників [2, с. 174].

Надзвичайно важливо забезпечити можливість аналітичної оцінки альтернатив вибору об'єктів реального інвестування, що сприятиме можливості зростання вигід власника за рахунок оновлення матеріально-технічної бази. Аналітична оцінка основних засобів як основного складника реального інвестування передбачає можливість здійснення аналізу частки основних засобів у вартості майна підприємства (його ринковій вартості); оцінки співвідношення темпів росту ринкової вартості активів та вартості основних засобів; прибутковості реальних інвестицій в основні засоби; доходності та рентабельності основних засобів тощо.

Список використаних джерел

1. Зінкевич О. В. Облік основних засобів на етапі реалізації реальних (капітальних) інвестицій. Економіка і суспільство. 2017. Вип. 9. С. 1127-1133.

2. Мулик Т. О., Цуркан А. О. Інформаційно-організаційні засади аналізу основних засобів в управлінні реальними інвестиціями. Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер.: Економічні науки. 2018. Вип. 29(2). С. 173-177.